

Dialectwoordenboek van Aarle-Rixtel

Diejelectwoordeboek van Ale

Dialectwoordenboek van Aarle-Rixtel

Diejelectwoordeboek van Ale

Michaël van Roij

Michaël van Roij

ISBN: 9789465386454

Omslagontwerp: Michaël van Roij van een schilderij gemaakt door M. Bies (eigen bezit)

Copyright © Michaël van Roij

Alle rechten voorbehouden

Jaar van uitgave: 2026

Uitgegeven via: Brave New Books

Voor mijn dierbaren, mensen die mij na aan het hart liggen en niet uit zuidoost Brabant komen of wel of niet opgegroeid zijn met het mooie dialect wat er gesproken wordt.

Vùr meen femilie, mense die meen na aon 't hart ligge en die nie oit zuidoost Brabant komme of wel of nie d'r grouwt geworre zin mee-j ut sk.ôn dialect wah er gesprooke wordt.

„*Mieke makke mòkkes moewf*”, de asbak in origineel plat „Ales”, die mijn grootvader met een knipoog aan Mieke Van Brug (dochter van de lokale warme bakker) gaf. Waarschijnlijk na gesprekken met de moeder van Mieke. Deze asbak inspireerde mij om dit woordenboek samen te stellen.

Oorsprong van menig misverstand en elkaar niet goed begrijpen.

„*Ik stòh garant vùr wah ik zeg, nie vùr wah gùlie d'r van begreepe het*”
„Ik sta garant voor wat ik zeg, niet voor wat jullie ervan begrijpen”

VOORWOORD

Dit woordenboek is tot stand gekomen, doordat ik een tijd buiten Brabant woonde en ik steeds geconfronteerd werd met overeenkomsten en verschillen in zowel het Nederlands als het dialect.

Doordat ik nogal, taalgevoelig ben, vielen de verschillende dialecten mij als kind al op. Het gaat niet zozeer om de afwijkingen van de standaardtaal Nederlands, maar het is diepgaander. De verschillen in woord en toongebruik merkte ik als je in een ander dorp, stad, zelfs buurt kwam. Het is daarom niet altijd gemakkelijk om de diverse dialecten in de directe of verder gelegen omgeving goed te volgen, de context helpt, maar niet altijd. Soms zijn de afwijkingen zo verschillend met het Nederlands, dat hier ook niet uit te komen valt. Enige hulp is vaak welkom.

Dialect is geen gemakkelijke taal, omdat met een ietwat kleine verandering in de uitspraak er een totaal andere betekenis aan kan worden gegeven, wat kan leiden tot misverstanden. Zelfs binnen de Brabantse dialecten (Belgisch en Nederlands) wordt nogal eens commentaar gegeven dat het een en ander op een andere wijze wordt uitgesproken of geschreven, maar daar wordt bij vergeten dat mensen uit een andere regio woorden op een andere wijze benoemen of uitspreken. Klinkers worden verlengd of verkort. Medeklinkers worden anders verwoord, of er zijn andere woorden van toepassing voor hetzelfde begrip.

Verskillende bevolkingsgroepen, soldaten en andere vreemdelingen hebben onze taal verrijkt met woorden die onze voorouders een eigen uitspraak of betekenis gaven. Niet te vergeten dat diverse media onze taal de laatste honderd jaar ook verrijkt hebben. En als laatste, dat binnen gezinnen of families nog een eigen soort dialect is ontstaan, zeker als gezinnen meer achteraf woonden.

Wat ik het meest belangrijk vind van het vastleggen van woorden uit mijn omgeving is dat ik het dialect een taal vind die vaak haar oorsprong heeft in een ver verleden, maar ook onderhevig is aan modernisering, net zoals het Nederlands. Dialect is belangrijk, omdat bij sommige woorden de taal teruggrijpt naar het oud Nederlands, Diets, of welke verwante taal dan ook en dat is weer belangrijk om het hedendaagse Nederlands te begrijpen of te analyseren.

Wat jammer is dat dialect vaak een spreektaal is, die zodra het vastgelegd wordt en met regels is vastgelegd het pas taal genoemd mag worden. Alleen vergeten de taalpuristen dat dialect en taal onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en elkaar verrijken en aanvullen. In menig dialect kun je meer gevoel leggen dan in het Nederlands, dat is voor veel mensen soms te kunstmatig.

Het wil niet zeggen dat ik voor het Nederlands geen eerbied heb. Het is juist een algemene taal om geen spraakverwarring te laten ontstaan, maar daarbuiten is het toch veel mooier om over elkaars verschillen wat het dialect aangaat in het Nederlands uit te wisselen.

Als er thuis dialect werd gesproken, dan had dit vaak een opvoedend karakter met betekenis en uitleg. Dat boeide mij enorm en is blijven hangen tot op de dag van vandaag.

Het dialect spreken was op straat, winkel en het café een normale omgangstaal naast het Nederlands. Eenmaal buiten de deur doe je toch het een en ander op. Binnen mijn familie was een oudtante die nog het echte Ales sprak, daar heb ik via met name mijn vader woorden en gezegden van onthouden en wil deze graag met jullie delen.

En waarom is er alleen een „Ales” dialect en geen „Rixtels”? Ondanks dat er wel enige nijd is geweest tussen beide gemeenschappen - de strijdbijl is allang begraven - is het dialect

gelijk aan elkaar en wordt „Ales” gebruikt, omdat het beter en gemakkelijker uit te spreken is.

De meest vreemde ervaring had ik als kind “Op de Donk” (Beek en Donk) waar ze: “Hij zee da’s nie wòr”. Vertaald als: “Zij zei dat het niet waar is”. Oftewel, “hij” voor een vrouw. Daar sta je dan, de verwarring was compleet. Maar „hij” voor een „zij”, dat kan er nog steeds niet in bij mij. Ook mijn ouders konden het niet verklaren, daarom is dit voor mij nog steeds een raadsel.

Ik heb veel gelachen over woorden en uitdrukkingen, het was een feest van (h)erkenning. Een woordenboek schrijven als dit is dan ook erg leuk en aan te raden voor andere mensen, zelfs voor u als lezer zijnde.

Taal en zeker de lokale taal is rijk aan woorden en uitdrukkingen. Als die rijkdom blijft bestaan kunnen wij er nog lang van genieten als wij allemaal het een beetje bijhouden. Het hoeft ook niet een officiële taal te zijn, maar iemand die negatief tegenover dialecten staat, kent zijn eigen taal en de daarbij horende gebruiken en afkomst niet. Erger nog, het is belangrijk voor taalonderzoek en taalonderwijs. Je ziet vandaag de dag nog hoe moeilijk het is om Germaans, Grieks, Aramees of oud-Egyptisch nog te begrijpen of uit te spreken, zelfs daar is nog steeds studie naar en geeft aan hoe belangrijk gesproken en geschreven taal is.

Zie dit woordenboek dan ook als een soort leidraad, het is verre van compleet, ook ik ben beperkt, sommige woorden in het Nederlands zijn hetzelfde, deze heb ik zo min mogelijk opgenomen in dit woordenboek, de lijst zou dan heel erg lang worden en geen aanvulling zijn. Ook veel buitenlandse talen zijn niet opgenomen, de uitspraak is vaak hetzelfde gebleven, alhoewel de woorden die in dit woordenboek staan vaak verbasteringen of verhaspelingen zijn.

Woorden komen soms uit een ander dialect. Deze „vervuiling” komt in dit boek ook voor, daarmee is het soms moeilijk om elk dialectwoord op juistheid voor Aarle-Rixtel te benoemen, ik erken dit en zie hiervoor de verdere onderbouwing.

Vandaag de dag speelt ook dat er te weinig vergelijkingsmateriaal is. Groepen mensen en gemeenschappen vallen uit elkaar of sterven uit en nemen hun taal letterlijk mee het graf in. En natuurlijk kom je ook in aanraking met mensen die een ander dialect spreken, omdat zij dat op de door hen geleerde wijzen uiten. Natuurlijk ben ik ook woorden vergeten, gewoon omdat ik het soms niet weet of niet meer weet (taal dien je te onderhouden) of dat ik gewoonweg een woord in het dialect niet meer ken. Noteer ze alsjeblieft, deel ze bijvoorbeeld met de heemkundekring „Barthold van Heessel” (www.heemkameraarle-rixtel.nl), zodat deze woorden niet verloren gaan voor eventueel toekomstig onderzoek. Hou daarbij wel in gedachte waar je vandaan komt, familie invloeden zijn bijvoorbeeld heel groot. Want rond Aarle-Rixtel en verder daarbuiten wordt (deels) een ander dialect gesproken.

Het Brabants bestaat dus niet en is een mengelmoes van diverse dialecten, die worden verhaspeld tot een modern soort algemeen Brabants in Nederland. Misschien wel met de stille hoop dat dit dan een erkende taal wordt, maar dan mogen wij het Belgisch Brabants ook niet vergeten en meenemen.

Als ik andere dialecten hoor, word ik keer op keer eraan herinnerd dat het dialect wat ik van huis uit heb geleerd mij het beste „past”. Ik weet dat mijn dialect anders is en dan zie ik regelmatig de wenkbrauwen soms fronsen omdat mensen in een ander taalgebied je niet altijd kunnen volgen. Hierdoor is mijn respect voor de eigen en andere dialecten en talen sterk gegroeid.

Ook het Brabants als taal moderniseert, net zoals het Nederlands. Kortom het is geen „dood” dialect. Het leeft, is actueel en er worden soms nieuwe woorden gevormd die vaak geleend

worden uit andere talen. Dat is heel normaal en heeft binnen elk taalgebied plaatsgevonden, ook over onze landsgrenzen heen.

Voor de samenstelling van dit woordenboek heb ik gebruik gemaakt van het boek „Het dialect van het land van Ravenstein - in het bijzonder van Uden en Zeeland”, waarvoor ik Arnold Zegers heel erg dankbaar ben. Veel woorden waren algemeen bruikbaar, maar vaak diende ik woorden te vertalen in het dialect van Aarle-Rixtel.

Waar dialect een zogenaamde achterstand heeft ten opzichte van het Nederlands is dat de grammatica niet of nauwelijks is vastgelegd volgens spellingsregels die ook voor het Nederlands gelden. Daar probeert dit woordenboek een helpende hand te bieden. Het is moeilijk om het eenduidig vast te leggen, omdat uitspraken heel op verschillende wijzen zijn vast te leggen en binnen een regio grote verschillen kunnen hebben. Dan gaat het niet of een „huis” een „hoi-js”, „haus”, „huus”, „hūs”, „hoi-jsz”, „hausz” of „huusz” is, maar hoe je de juiste toon zet en je elkaar nog kunt begrijpen.

Het Brabants in Nederland heeft nog een paar speciale kenmerken in de taal.

Allereerst worden woorden afgekapt, vooral op de uitgang „n”. „Leven” wordt „lève”. Dan worden woorden aaneengeregen, zodat er een nieuw woord ontstaat die nauwkeurig luisteren moeilijk maakt. „Wà **hit**’ie tóóch een sk.ôn lève gehad”, „Wat **heeft hij** toch een mooi leven gehad”.

Een woord als „school”, kan binnen een taalgebied met een harde „sk.”-klank, een zachte „sk.”-klank of „skg”-klank, een „sj”-klank of welk andere uitspraak worden beschreven, maar vraagt wel de nodige inspanning voor degenen die teksten op een zo natuurlijk mogelijke wijze vastleggen. Dat zie je ook in andere taalgebieden. Het Duits, waar „Scheveningen” als „Sjeeveningen” wordt uitgesproken.

In bijvoorbeeld de noordelijke Germaanse talen worden woorden uitgesproken met en zonder hulptekens. „Hågar” is „Hoogar”, maar „Dahl” wordt als „Dèhl” uitgesproken. Om maar te laten zien hoe moeilijk soms het schrijven, lezen en uitspreken is.

Met name de subtiele uitspraken maken het voor het dialect uitermate veel uit hoe je het uitsprekt, omdat je soms iets anders zegt, maar eerder dat je door de mand valt, omdat je uitspraak niet goed is. „Daor”, een lang uitgesproken „ooh” en betekend „daar”. „Dôr”, kort uitgesproken „oh” betekend „dor”.

Er komen verhaspelingen van woorden voor, metathese genaamd, die daardoor een eigen structuur krijgen. „Wesp” wordt „weps”, laat staan dat voor de „afwas” het woord „opwas” wordt gebruikt.

Woorden uit een andere taal krijgen ook een soort verhaspeling. Een woord als „affeseere” (**voorsprong**) wat uit het Frans vertaald is van het woord „l’avancé”. Dit woord krijgt een eigen betekenis in het dialect om een voorsprong te nemen, dus vrij vertaald, op te schieten.

Moeten wij als Brabanders (zowel in België als in Nederland) ook onder deel II van het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden vallen? Misschien wel, als wij maar ons best doen om de dialecten in ere te houden. Bestuurlijk Noord-Brabant kan hier „kartrekker” in zijn. Het zoeken naar erkenning komt met name voort uit het verleden, met name bij het ontstaan van de Zeven Provinciën (Noord-Brabant en Limburg vielen buiten de boot) en de sterke kracht Holland, die het moderne Nederlands heeft vastgelegd in taalregels. Vandaag de dag zijn die verschillen nog steeds merkbaar en zo zijn en worden mensen nog steeds benadeeld, omdat ze niet worden begrepen wat er precies bedoeld wordt binnen het Nederlandse taalgebied. Dat geldt niet alleen voor Brabanders, maar ook voor andere gebieden in Nederland, zelfs België als land wordt zo benaderd.

Door hiervoor aandacht aan te besteden en ook toe te passen krijgen populaire woorden als „verbinden” en „begrip” pas echt betekenis als er wat meer respect is voor de ander.

Esperanto is nog steeds de meest internationale taal. Gaan wij daar naartoe? Zeker nu Engels en Chinees de boventoon voeren. Ik denk het niet. Zolang wij opgroeien en ons verbonden voelen met de taal die onze opvoeders spreken en aan ons overdragen zullen wij de taal die zij gebruiken toepassen. Dus de gevolgen van de „Toren van Babel” zullen nog lang bij ons blijven en daar is niets mis mee.

Ik heb nog een laatste en naar mijn mening een belangrijke mededeling voor je, als mens zijnde, je wordt daar ook op beoordeeld.

Afkeuren dat iemand dialect spreekt, maakt het gesprek er niet gemakkelijker op. Spreken vanuit de basis die in de hersenen is opgeslagen en daarmee juist kan verwoorden wat er speelt, is veel waard voor degene die het spreekt.

De toehoorder mag dan ook eens zijn/haar best doen, verwijzend naar de voorgaande alinea's.

Ik wens je als lezer veel zoek- en leesplezier toe. Hopelijk leer je er nog iets van, misschien wel een nieuwe taal!

Cuijk, ofwel Cuuk aan de Maos, februari 2026

UITSPRAAK VAN HET GESPROKEN DIALECT IN AARLE-RIXEL

ABC		Voorbeeld	Beschrijving	Aanvullende informatie
A, Å	ɑ	gal	/ɣɑl/	Korte „a“-klank
AA	a:	laag	/la:χ/	Lange „a“-klank
A	αα	baz <u>aa</u> lt	/ba:z <u>aa</u> lt/	Korte verlengde letter „a”
AO	ɔ:	wa <u>o</u> ter	/wɔ:ɔ:tər/	Korte zware „a“-klank, waarbij de „ao“-klank langer blijft hangen (twee letters), de „a” hoor je bijna niet meer, het geheel lijkt een lange „ooh“-klank. Zie ook „ô”
AU	au	gauw	/ɣ <u>au</u> w/	Zachte au-klank. Let op! Bij de „au“-klank wordt de mond breder gemaakt.
CH	ʃ	ch <u>e</u> f	/ʃ <u>e</u> f/	„shh“-klank, altijd samen met een klinker
CH, G	χ	lach	/laχ/	„ch“-klank, altijd samen met een klinker
E, Ê	ə	ge	/ɣ <u>ə</u> /	Korte „e“-klank, die meer lijkt op een „u“-klank (laatste zie ook „gul”, soms kan de „e” ook als een kort letter „u” worden uitgesproken).
E	ɛ	leg	/l <u>ɛ</u> χ/	Korte lage „e“-klank
EE	èè	gèè <u>r</u> e	/ɣ <u>èè</u> rə/	Korte hoge „e“-klank, zoals een schaap of geit „bèh” zegt
EE	e:	ge <u>e</u> l	/ɣ <u>e</u> :l/	Lange „e“-klank
EI, IJ	ɛ, ε	lei, lij	/l <u>ɛ</u> i/	Korte „ei” of lange „ij” heeft dezelfde klank
EU	ø	geu <u>l</u>	/ɣ <u>ø</u> l/	
G	g	gaol	/ɣ <u>ø</u> ol/	Zachte „k“-klank, klinkers worden uitgerekt
G	ɜ	gelei	/ɜ:l <u>ɛ</u> i/	„zju“-klank
G	ɣ	graa <u>g</u>	/ɣ <u>raa</u> χ/	Zachte „g” voor of na een medeklinker en als er een klinker achter staat
I	i	gil	/ɣ <u>i</u> l/	Korte „i“-klank
IE	ì	lie <u>g</u>	/l <u>i</u> χ/	Lange „i“-klank
JE	ɲ	franj <u>e</u>	/franɲ/	
LL	ll	Hu <u>ll</u>	/Hy <u>ll</u> /	Letter „l” wordt langer gemaakt
NG	ŋ	ging	/ɣ <u>ŋ</u> /	
NN	nn	Bonn	/Bɔ:nn/	Letter „n” wordt langer uitspreken
O, Ô	ɔ:	log	/lɔ:χ/	Wordt uitgesproken als een korte „o”-klank, ofwel „ɔ:”
Ô	ɔ:	sk <u>ô</u> l	/sk.onn/	Korte „oh”-klank, zie ook „ao”. Een enkele „o” na een “sk.”-woord krijgt altijd een „ô”, bij een dubbele „oo” niet.
OA	ɔ:ɑ	w <u>aa</u> r	/wɔ:ɑ:r/	Korte „oh”-klank, zie ook „ao”, die uit het geheimelte komt, dus hoog in de mond. Komt met name bij woorden voor die Geen „daar” of „waar” bevatten.
OE	U	bo <u>e</u> g	/b <u>u</u> χ/	Hier wordt de „oe” omgezet in de letter „u”.
OH	ɔ:h	k <u>oh</u> l	/kɔ:hl/	Klinkt als een anderhalve „oh”-klank. De „o” wordt wat korter uitgesproken ten opzichte van de dubbele „o”, met een licht „h-klank” zoals het Duitse woord „Kohl” /koohl/ wordt uitgesproken.
OI	oo	O <u>o</u> sterwijk	/O <u>o</u> sterwijk/	De „oi” wordt verlengd tot een dubbele „oo”, Oirschot (uitspr. Oorschot), Oosterwijk (uitspr. Oosterwijk)
OI-J	ɔ-j	hoi-j	/hɔ:j/	Hier wordt de „oi” niet verlengd, zoals in het engels „boy”. Uitspraak is “oj”.
Ô, OO	o:	bo <u>o</u> t	/b <u>o</u> :t/	Lange „o”-klank
ÔÔ	ɔ:ɔ:	t <u>ôô</u> cht	/tɔ:ɔ:χt/	Wordt uitgesproken als een lange, korte „o”-klank, ofwel „ɔ:ɔ:”
OU	ou	gou <u>d</u>	/ɣɔ:u <u>d</u> /	Zachte ou-klank. Let op! Bij de „ou“-klank de mond tuit tot een rondje.
R	r	Brommer	/Brɔ:mm <u>ɛ</u> r/	Letter „r” wordt daadwerkelijk uitgesproken en bijna letterlijk hoort te rollen.
SCH	sch	s <u>ch</u> ool	/sk.ɔ:l/	Zachte k-klank
SJ	ʃ	s <u>ja</u> ans	/ʃ <u>a</u> ans/	„shh”-klank, lijkt veel op de „ch”-klank
SS/SZ	sz	lus <u>z</u>	/lɣ <u>s</u> z/	Zachte „z”-klank of een dubbele „s”-klank. Verlenging van de letter „s”
T	c	t <u>u</u> ne	/ɣ <u>u</u> n/	„tj”-klank
TH	th	th <u>ri</u> ller	/θ <u>ri</u> lər/	„th”-klank
TH	θ	weath <u>er</u>	/weθ <u>ɛ</u> r/	„dh”-klank
U	ɣ	gu <u>l</u>	/ɣ <u>ɣ</u> l/	Korte „u”-klank
U	y	lu <u>g</u> uber	/lɣɣ <u>ɣ</u> bər/	Lange „u”-klank
UI	œy	u <u>i</u> l	/œ <u>ɛ</u> l/	Zware „ui”-klank
UU	y:	stu <u>u</u> r	/st <u>ɛ</u> :r/	Lange „u”

Bovenstaand overzicht is aangevuld uit het „Klinkeroverzicht spelling Brabantse dialecten”, met verdieping van de „o”-klanken en enkele medeklinkers die typisch zijn voor het dialect wat in Aarle-Rixtel wordt gesproken. Hierbij zijn de internationaal gebruikte tekens zo veel als mogelijk overgenomen.

VERVOEGINGEN

Doen – tegenwoordige tijd

ik	doe - doe /du/	wij	doen - doen /dun/
jij/gij/u	doet - doet /dut/	jullie/gij/u	doen - doen /dun/
hij/zij/het	doet - doet /dut/	zij	doen - doen /dun/

Doen – verleden tijd

ik	dee - din /dm/	wij	deden - dinne /dinnə/
jij/gij/u	deet - dit /dit/	jullie/gij/u	deden - dinne /dinnə/
hij/zij/het	deet - dit /dit/	zij	deden - dinne /dinnə/

Gaan – tegenwoordige tijd

ik	ga - gaoh /ʒɔ:h/	wij	gaan - gaon /ʒɔ:n/
jij/gij/u	gaat - gaoh /ʒɔ:ht/	jullie/gij/u	gaan - gaon /ʒɔ:n/
hij/zij/het	gaat - gaoh /ʒɔ:ht/	zij	gaan - gaon /ʒɔ:n/

Gaan – verleden tijd

ik	ging - ging/gongk /ʒm/ /ʒɔ:ŋk/	wij	gingen - ginge /ʒmə/
jij/gij/u	ging - ging/gongk /ʒm/ /ʒɔ:ŋk/	jullie/gij/u	gingen - ginge /ʒmə/
hij/zij/het	ging - ging/gongk /ʒm/ /ʒɔ:ŋk/	zij	gingen - ginge /ʒmə/

Hangen – tegenwoordige tijd

Ik	hang - hang /ha:ŋ/	wij	hangen - hange /ha:ŋə/
jij/gij/u	hangt - hangt /ha:ŋt/	jullie/gij/u	hangen - hange /ha:ŋə/
hij/zij/het	hangt - hangt /ha:ŋt/	zij	hangen - hange /ha:ŋə/

Hangen – verleden tijd

ik	hing - hong /hɔ:ŋ/	wij	hingen - honge /hɔ:ŋə/
jij/gij/u	hing - hong /hɔ:ŋ/	jullie/gij/u	hingen - honge /hɔ:ŋə/
hij/zij/het	hing - hong /hɔ:ŋ/	zij	hingen - honge /hɔ:ŋə/

Hebben – tegenwoordige tijd

Ik	heb - hè /hɛ/	wij	hebben - hèbbe, hemme /hɛbbə/ /hɛmmə/
jij/gij/u	hebt - hèt /hɛt/	jullie/gij/u	hebben - hèbbe, hemme /hɛbbə/ /hɛmmə/
hij/zij/het	heeft - hè, heeg; hee-j /hɛ/ /hɛ:ʃ/ /hɛ:-j/	zij	hebben - hèbbe, hemme /hɛbbə/ /hɛmmə/

Hebben – verleden tijd

ik	had - hà /hɑ/	wij	hadden - hàn /hɑn/
jij/gij/u	had - hàd /hɑd/	jullie/gij/u	hadden - hàn /hɑn/
hij/zij/het	had - hàd, hà-j /hɑd/ /hɑ:-j/	zij	hadden - hàn /hɑn/

Kijken – tegenwoordige tijd

ik	kijk - kiek /kik/	wij	kijken - kieke /kikə/
jij/gij/u	kijkt - kiekt /kikt/	jullie/gij/u	kijken - kieke /kikə/
hij/zij/het	kijkt - kiekt /kikt/	zij	kijken - kieke /kikə/

Kijken – verleden tijd

ik	keek - keek /ke:k/	wij	keken - kiekte /kiktə/
jij/gij/u	keek - keekt /ke:kt/	jullie/gij/u	keken - kiekte /kiktə/
hij/zij/het	keek - keekt /ke:kt/	zij	keken - kiekte /kiktə/

Komen – tegenwoordige tijd

ik	kom - kom /kɔ:m/	wij	komen - komme/koome /kɔ:mmə/ /ko:mə/
jij/gij/u	komt - kumt /kymt/	jullie/gij/u	komen - komme/koome /kɔ:mmə/ /ko:mə/
hij/zij/het	komt - kumt /kymt/	zij	komen - komme/koome /kɔ:mmə/ /ko:mə/

Bij alle afgeleide woorden worden de meervoudsvormen „komme” i.p.v. „koome”.

Komen – verleden tijd

ik	kwam - kaam /ka:m/	wij	kwamen - kaame /ka:mə/
jij/gij/u	kwam - kaamt /ka:mt/	jullie/gij/u	kwamen - kaame /ka:mə/
hij/zij/het	kwam - kaamt /ka:mt/	zij	kwamen - kaame /ka:mə/

Kunnen – tegenwoordige tijd

ik	kan - kan/kèn /kan/ /ken/	wij	kunnen - kànne/kunne /kannə/ /kynnə/
jij/gij/u	kunt - káánt/kènt /kaant/ /kent/	jullie/gij/u	kunnen - kànne/kunne /kannə/ /kynnə/
hij/zij/het	kan - kan/kèn /kan/ /ken/	zij	kunnen - kànne/kunne /kannə/ /kynnə/

Kunnen – verleden tijd

ik	kon - /kosz /kɔ:sz/	wij	konden - konde/kosze /kɔ:ndə/ /kɔ:szə/
jij/gij/u	kon - kosz /kɔ:sz/	jullie/gij/u	konden - konde/kosze /kɔ:ndə/ /kɔ:szə/
hij/zij/het	kon - kosz /kɔ:sz/	zij	konden - konde/kosze /kɔ:ndə/ /kɔ:szə/

Liggen – tegenwoordige tijd

ik	lig - lig /li:ʃ/	wij	liggen - ligge /liʃʒə/
jij/gij/u	ligt - lid /lid/	jullie/gij/u	liggen - ligge /liʃʒə/
hij/zij/het	ligt - li /li/	zij	liggen - ligge /liʃʒə/

Liggen – verleden tijd

ik	lag - lààg /la:ʃ/	wij	lagen - lee-je /le:-ŋ/
jij/gij/u	lag - lààgt /la:ʃt/	jullie/gij/u	lagen - lee-je /le:-ŋ/
hij/zij/het	lag - lààg /la:ʃ/	zij	lagen - lee-je /le:-ŋ/

Maken – tegenwoordige tijd

ik	maak - màk /mak/	wij	maken - makke /mak̥kə/
jij/gij/u	maakt - màkt /makt/	jullie/gij/u	maken - makke /mak̥kə/
hij/zij/het	maakt - màkt /makt/	zij	maken - makke /mak̥kə/

Maken – verleden tijd

ik	maakte - makte /makte/	wij	maakten - makte /makte/
jij/gij/u	maakte - makte /makte/	jullie/gij/u	maakten - makte /makte/
hij/zij/het	maakte - makte /makte/	zij	maakten - makte /makte/

Moeten – tegenwoordige tijd

ik	moet - moet /mut/	wij	moeten - moete /muttə/
jij/gij/u	moet - moet /mut/	jullie/gij/u	moeten - moete /muttə/
hij/zij/het	moet - moet /mut/	zij	moeten - moete /muttə/

Moeten – verleden tijd

ik	moest - moes /mus/	wij	moesten - moese /musə/
jij/gij/u	moest - moes /mus/	jullie/gij/u	moesten - moese /musə/
hij/zij/het	moest - moes /mus/	zij	moesten - moese /musə/

Mogen – tegenwoordige tijd

ik	mag - màg/meug /maχ/ /møχ/	wij	mogen - màge/meuge /maʒə/ /møʒə/
jij/gij/u	mag - màgt/meugt /maχt/ /møχt/	jullie/gij/u	mogen - màge/meuge /maʒə/ /møʒə/
hij/zij/het	mag - màgt/meugt /maχt/ /møχt/	zij	mogen - màge/meuge /maʒə/ /møʒə/

Mogen – verleden tijd

ik	mocht - moeg/mòocht /muχ/ /mo:χt/	wij	mochten - mòochte /mo:χte/
jij/gij/u	mocht - moeg/mòocht /muχ/ /mo:χt/	jullie/gij/u	mochten - mòochte /mo:χte/
hij/zij/het	mocht - moeg/mòocht /muχ/ /mo:χt/	zij	mochten - mòochte /mo:χte/

Weten – tegenwoordige tijd

ik	weet - wit /wit/	wij	weten - weete/witte /we:tə/ /wittə/
jij/gij/u	weet - wit(te) /wit(tə)/	jullie/gij/u	weten - weete/witte /we:tə/ /wittə/
hij/zij/het	weet - wit(te) /wit(tə)/	zij	weten - weete/witte /we:tə/ /wittə/

Weten – verleden tijd

ik	wist - wis(t)/wies /wist/ /wis/	wij	wisten - wisse/wiese /wissə/ /wisə/
jij/gij/u	wist - wis(t)/wies /wist/ /wis/	jullie/gij/u	wisten - wisse/wiese /wissə/ /wisə/
hij/zij/het	wist - wis(t)/wies /wist/ /wis/	zij	wisten - wisse/wiese /wissə/ /wisə/

Willen – tegenwoordige tijd

ik	wil - wil /wil/	wij	willen - wille /willə/
jij/gij/u	wilt - wilt /wilt/	jullie/gij/u	willen - wille /willə/
hij/zij/het	wil - wil /wil/	zij	willen - wille /willə/

Willen – verleden tijd

ik	wilde - wou /wɔ:u/	wij	wilden - wonn/wouden /wɔ:nn/ /wɔ:udə/
jij/gij/u	wilde - wou/wòt /wɔ:u/ /wɔ:t/	jullie/gij/u	wilden - wonn/wouden /wɔ:nn/ /wɔ:udə/
hij/zij/het	wilde - wou /wɔ:u/	zij	wilden - wonn/wouden /wɔ:nn/ /wɔ:udə/

Worden – tegenwoordige tijd

ik	word - wòr /wɔ:r/	wij	worden - worre /wɔ:rrə/
jij/gij/u	wordt - wordt /wɔ:rdt/	jullie/gij/u	worden - worre /wɔ:rrə/
hij/zij/het	wordt - wordt /wɔ:rdt/	zij	worden - worre /wɔ:rrə/

Worden – verleden tijd

ik	werd - wier /wir/	wij	werden - wiere /wirə/
jij/gij/u	werd - wiert /wirt/	jullie/gij/u	werden - wiere /wirə/
hij/zij/het	werd - wiert /wirt/	zij	werden - wiere /wirə/

Zien – tegenwoordige tijd

ik	zie - zie /zi/	wij	zien - zien /zin/
jij/gij/u	ziet - ziet /zit/	jullie/gij/u	zien - zien /zin/
hij/zij/het	ziet - ziet /zit/	zij	zien - zien /zin/

Zien – verleden tijd

ik	zag - zaach /za:ʃ/	wij	zagen - zaage /za:ʒə/
jij/gij/u	zag - zaach /za:ʃ/	jullie/gij/u	zagen - zaage /za:ʒə/
hij/zij/het	zag - zaach /za:ʃ/	zij	zagen - zaage /za:ʒə/

Zijn – tegenwoordige tijd

ik	ben - zei /ze/	wij	zijn - zèn/zin/zunne /zɛn/ /zin/ /zɣnnə/
jij/gij/u	bent - zeid/zèd /zɛd/ /zɛd/	jullie/gij/u	zijn - zèn/zin/zunne /zɛn/ /zin/ /zɣnnə/
hij/zij/het	is - zeid/zèd /zɛd/ /zɛd/	zij	zijn - zèn/zin/zunne /zɛn/ /zin/ /zɣnnə/

Zijn – verleden tijd

ik	was - waor /wɔ:r/	wij	waren - waare /wa:rə/
jij/gij/u	was - waort /wɔ:rt/	jullie/gij/u	waren - waare /wa:rə/
hij/zij/het	was - waor /wɔ:r/	zij	waren - waare /wa:rə/

Zullen – tegenwoordige tijd

ik	zal - zal /zal/	wij	zullen - zulle /zʏllə/
jij/gij/u	zult - zult /zʏlt/	jullie/gij/ u	zullen - zulle /zʏllə/
hij/zij/het	zal - zal /zal/	zij	zouden - zouwe /zouwə/

Zullen – verleden tijd

ik	zou - zouw /zouw/	wij	zouden - zouwe /zouwə/
jij/gij/u	zou - zouwt /zouwt/	jullie/gij/u	zouden - zouwe /zouwə/
hij/zij/het	zou - zouw /zouw/	zij	zouden - zouwe /zouwə/

OVERIGE VERVOEGINGEN

<i>aksèpteere</i>	<i>aksèpteerde</i>	<i>geaksèpteerd</i>
<i>ànraaje</i>	<i>ànraa-jd/ried</i>	<i>àngeraaje</i>
<i>aonraoje</i>	<i>aonrao-jd/ried</i>	<i>aongeraoje</i>
<i>antwòrd(e)</i>	<i>antwòrde</i>	<i>geantwòrd</i>
<i>asume</i>	<i>asumde</i>	<i>geasumd</i>
<i>bakke</i>	<i>bakte</i>	<i>gebakke</i>
<i>bediene</i>	<i>bediende</i>	<i>bediend</i>
<i>beginne</i>	<i>begosz</i>	<i>begonne</i>
<i>beinge</i>	<i>bond</i>	<i>gebonde</i>
<i>bereekene</i>	<i>bereekende</i>	<i>bereekend</i>
<i>besèffe</i>	<i>besèfde</i>	<i>besèfd</i>
<i>besloi-jte</i>	<i>besloot</i>	<i>besloote</i>
<i>beuke</i>	<i>bukte</i>	<i>gebukt</i>
<i>bidde</i>	<i>bad</i>	<i>gebeede</i>
<i>bieje</i>	<i>boo-j</i>	<i>geboje</i>
<i>bijte</i>	<i>beet</i>	<i>gebeete</i>
<i>blieve</i>	<i>blif</i>	<i>geblive</i>
<i>boere</i>	<i>boerde</i>	<i>geboerd</i>
<i>bouwwe</i>	<i>bouwde</i>	<i>gebouwd</i>
<i>brao-je</i>	<i>brao-jde</i>	<i>gebrao-je</i>
<i>breeke</i>	<i>brak</i>	<i>gebrooke</i>
<i>brènge</i>	<i>braocht</i>	<i>gebraocht</i>
<i>bui-jge</i>	<i>boog</i>	<i>gebooge</i>
<i>buurte</i>	<i>buurte</i>	<i>gebuurt</i>
<i>deele</i>	<i>dilde</i>	<i>gedild</i>

<i>deile</i>	<i>dilde</i>	<i>gedild</i>
<i>dènke</i>	<i>dààcht/docht</i>	<i>gedààcht</i>
<i>doen</i>	<i>dee/din</i>	<i>gedaon</i>
<i>doeszje</i>	<i>doesz-jde</i>	<i>gedoeszjt</i>
<i>draoje/drei-je</i>	<i>drao-jde</i>	<i>gedrao-jd</i>
<i>dreuge</i>	<i>dreugde</i>	<i>gedreugd</i>
<i>durlève</i>	<i>durlèfde</i>	<i>durlèfd</i>
<i>eete</i>	<i>aat</i>	<i>gegeete</i>
<i>ei-je</i>	<i>ei-jde</i>	<i>ge-ei-jd</i>
<i>èrve</i>	<i>orf</i>	<i>georve</i>
<i>ète</i>	<i>aat</i>	<i>gegète</i>
<i>floi-jte</i>	<i>flood</i>	<i>gefloodte</i>
<i>frit/freete</i>	<i>frat</i>	<i>gefreete/gefroote</i>
<i>gaon</i>	<i>ginge/gonk</i>	<i>gegaon</i>
<i>geeve/gif</i>	<i>gaf</i>	<i>gegeeve/gegeevuh</i>
<i>hange</i>	<i>hing/hong</i>	<i>gehange</i>
<i>haole</i>	<i>haold(e)</i>	<i>gehaold</i>
<i>hèbbe</i>	<i>hà(n)/hèmmè</i>	<i>gehad</i>
<i>heete</i>	<i>hiet</i>	<i>geheete</i>
<i>hèlepe</i>	<i>hielp</i>	<i>geholepe</i>
<i>heure</i>	<i>heurde</i>	<i>gehurd</i>
<i>houwe</i>	<i>hèldt/hield</i>	<i>gehouwe</i>
<i>kieke</i>	<i>kiekt</i>	<i>gekeeke</i>
<i>komme/koome</i>	<i>kaam(e)</i>	<i>gekomme/gekoome</i>
<i>kènne</i>	<i>kènde</i>	<i>gekènd</i>
<i>kènne</i>	<i>kènde</i>	<i>gekènd</i>
<i>kànne/kunne</i>	<i>kònde/kòsze</i>	<i>gekund/gekunne</i>
<i>kieze</i>	<i>koosz</i>	<i>gekooze</i>
<i>klimme</i>	<i>klom</i>	<i>geklomme</i>
<i>kooke</i>	<i>kookte</i>	<i>gekòkt</i>
<i>koopè</i>	<i>kupte</i>	<i>gekupt</i>
<i>krijg(e)(t)/krie(t)/kreege</i>	<i>kree(g)(j)/krieg/</i> <i>kriet/krig</i>	<i>gekreege/gekreeje/gekrige</i>
<i>kulle (laote)</i>	<i>kulde</i>	<i>gekuld</i>
<i>kwèke</i>	<i>kwèkt</i>	<i>gekwèkt</i>
<i>lááche</i>	<i>lááchte</i>	<i>geláácht</i>
<i>ligge</i>	<i>lààg/lee-je</i>	<i>geleege</i>
<i>laote</i>	<i>liet</i>	<i>gelaote</i>
<i>lègge</i>	<i>lee(j)</i>	<i>geleed</i>
<i>lijke</i>	<i>leek</i>	<i>geleeke</i>
<i>leene</i>	<i>linde</i>	<i>gelind</i>
<i>leere</i>	<i>lird</i>	<i>gelird</i>
<i>lève</i>	<i>lèfde</i>	<i>gelèfd</i>
<i>lei-je</i>	<i>lei-jde</i>	<i>geleid</i>
<i>lei-jere</i>	<i>lei-jerde</i>	<i>gelei-jerd</i>
<i>lègge</i>	<i>lee(j)/lid</i>	<i>geleed</i>
<i>lèkke</i>	<i>lèkte</i>	<i>gelèkt</i>
<i>lèsse</i>	<i>lèst</i>	<i>gelèsd</i>
<i>lèze</i>	<i>lèszde</i>	<i>gelèszd</i>
<i>ligge</i>	<i>lààg</i>	<i>geleege</i>
<i>lij-je</i>	<i>lijde</i>	<i>gelee-je</i>
<i>lijke</i>	<i>leek</i>	<i>geleeke</i>
<i>loope</i>	<i>liep</i>	<i>geloope</i>
<i>màke</i>	<i>makte</i>	<i>gemakt</i>

<i>màg(e)/meug(e)</i>	<i>mut/meug(t)</i>	<i>gemeuge</i>
<i>moete</i>	<i>moes(t)/moese</i>	<i>gemoete</i>
<i>mee-jzitte</i>	<i>zaat mee</i>	<i>meegezeete</i>
<i>meene</i>	<i>mènde</i>	<i>gemènd</i>
<i>mèrke</i>	<i>mèrkte</i>	<i>gemèrkt</i>
<i>misse</i>	<i>miste</i>	<i>gemist</i>
<i>neeme/nimt</i>	<i>nam</i>	<i>genomme</i>
<i>nuume</i>	<i>nuumde</i>	<i>genuumd</i>
<i>oi-jtlègge</i>	<i>lègde oi-jt</i>	<i>oi-jtgelid</i>
<i>oi-jtsk.iete</i>	<i>sk.oot oi-jt</i>	<i>oi-jtgesk.oot</i>
<i>ontvange</i>	<i>ontving</i>	<i>ontvange</i>
<i>oopene</i>	<i>oopende</i>	<i>geoopend</i>
<i>ôpmèrke</i>	<i>ôpmèrkte</i>	<i>ôpgemèrkt</i>
<i>ôproepe</i>	<i>riep ôp</i>	<i>ôpgeroepe</i>
<i>ôpstaon</i>	<i>staond ôp</i>	<i>ôpgestaon</i>
<i>pèrbeere</i>	<i>pèrbeerde</i>	<i>gepèrbeerd</i>
<i>preeke</i>	<i>prikte</i>	<i>geprikt</i>
<i>praote</i>	<i>prôte</i>	<i>geprôt</i>
<i>raaje</i>	<i>raa-jd/ried</i>	<i>geraaje</i>
<i>raake</i>	<i>ràkte</i>	<i>geràkt</i>
<i>raoje</i>	<i>raa-jd/ried</i>	<i>geraaje</i>
<i>reege</i>	<i>reegende</i>	<i>gereegend</i>
<i>reepe</i>	<i>ripte</i>	<i>geript</i>
<i>rekene</i>	<i>reekende</i>	<i>gereekend</i>
<i>rènne</i>	<i>rènde</i>	<i>gerènd</i>
<i>rij-je</i>	<i>ree</i>	<i>geree-je</i>
<i>ruile</i>	<i>rool</i>	<i>geroole</i>
<i>sk.aome</i>	<i>sk.aomde</i>	<i>gesk.aomd</i>
<i>sk.ènke</i>	<i>sk.onk</i>	<i>gesk.onke</i>
<i>sk.euve</i>	<i>sk.oof</i>	<i>gesk.eufd</i>
<i>sk.ijne</i>	<i>sk.een</i>	<i>gesk.eene</i>
<i>sk.ile</i>	<i>sk.ôl</i>	<i>gesk.ild/gesk.ôle</i>
<i>sk.rijve</i>	<i>sk.reef</i>	<i>gesk.reeve</i>
<i>sk.ooje</i>	<i>sk.oo-jde</i>	<i>gesk.oo-jd</i>
<i>sk.udde</i>	<i>sk.udde</i>	<i>gesk.ud</i>
<i>slaon</i>	<i>sloeg</i>	<i>geslaoge</i>
<i>slaope</i>	<i>sliep</i>	<i>geslaope</i>
<i>sleepe</i>	<i>slipte</i>	<i>gesleepe</i>
<i>snij-je</i>	<i>snee</i>	<i>gesnee-je</i>
<i>sôppe</i>	<i>sôpte</i>	<i>gesôpt</i>
<i>spauwe</i>	<i>spoog</i>	<i>gespauwd/gespooge</i>
<i>spoi-jte</i>	<i>spoot</i>	<i>gespoote</i>
<i>spreeke</i>	<i>sprak</i>	<i>gesprooke</i>
<i>springe</i>	<i>sprong</i>	<i>gespronge</i>
<i>speule</i>	<i>speuld</i>	<i>gespeuld</i>
<i>staon</i>	<i>ston(d)</i>	<i>gestaon</i>
<i>steeke</i>	<i>stak</i>	<i>gestooke</i>
<i>stèrve</i>	<i>stierf</i>	<i>gesturve</i>
<i>stooke</i>	<i>stokte</i>	<i>gestokt</i>
<i>stoote</i>	<i>stiet</i>	<i>gestoote</i>
<i>stuure</i>	<i>stuurde</i>	<i>gestuurd</i>
<i>thisse</i>	<i>thiste</i>	<i>gethisd</i>
<i>toewmeete</i>	<i>mat toe</i>	<i>toewgemeete</i>
<i>trèkke</i>	<i>trok</i>	<i>getrokke</i>